

L'AJUNTAMENT D'ALTAFULLA DURANT EL SEGLE XVIII. (1718-1800)

La derrota dels Països Catalans en la Guerra de Successió espanyola suposa una veritable ensulsiada nacional, a tots els nivells. Conseqüència lògica, atès que l'oposició als Borbons també havia estat d'abast nacional i a tots els nivells. Totes les institucions del país, amb comptades excepcions —Cervera, p.ex.— es van posar al costat del candidat austracista: Generalitat, Consell de Cent, Ajuntaments, etc. I, per tant, totes les institucions del país van rebre les conseqüències de la derrota.

Eliminades, com ara la Generalitat, mantingudes sense contingut, com ara el Consolat de Mar, i desnaturalitzades, com els Ajuntaments.

Pel que fa als Ajuntaments, i donada la seva importància dins els engranatges de la vida política del país, es produeix una transformació completa. Ja en la primera normativa legal de gran abast —el Decret de Nova Planta— són objecte d'una sèrie d'articles que, si bé no són exhaustius, si els afecten essencialment. Hem de tenir present que aquest Decret, tot i que s'ha endut la fama, no és pas el que estructura Catalunya segons el model borbònic. Tan sols constitueix un marc ideològic a partir del qual es produiran tot un seguit d'actuacions que marcaran el nou signe del país. En aquest decret s'especifica que seran vuit el nombre de regidors (art. 45) i les funcions d'aquests: com «el gobierno político de las ciudades villas y lugares y la administración de sus propios y rentas» —amb limitacions; és clar— (art. 46), i s'atribueix a la Reial Audiència la facultat de reformar els oficis subalterns municipals, tot i que, ara per ara, es reconeixen els que hi ha (art. 52). A un nivell no estrictament municipal, però de gran importància pel que té de significatiu, l'art. 55 aboleix

totes les constitucions i privilegis de Catalunya, que tornen a tenir vigència en tot allò que no sigui en contradicció amb el present decret. No cal dir que, de les llibertats catalanes, no en va quedar ni una.

Ara bé, és evident que els municipis no podien quedar-se en aquesta situació. Tot el que hi havia de clar és que quedaven uniformats a la mesura castellana dels corregiments, regidors (paraula nova en el català, com també ho és ajuntament; fins aleshores tot eren Universitats, Juntes, Consells, Paers, etc.), cos únic de regidors, etc. Però la diversitat de jurisdiccions, les múltiples i, de vegades, originalíssimes formes d'elecció dels càrrecs i la durada d'aquests, tot això calia que fos emmotllat a la nova situació. Per altra banda una nova institució, la Reial Audiència hi vol jugar el seu paper, en tot això. I, finalment, i per tal que no en quedessin dubtes, calia abolir, expressament, totes les antigues institucions. Això és el que va regular la disposició de 6 de juliol del 1717, del príncep Pio, capità general de Catalunya ¹.

El primer capítol d'aquesta disposició diu, literalment: «quedan extintos y abolidos todos aquellos congresos, juntas, consejos o ayuntamientos que en los lugares de Cataluña, en numeroso concurso de personas solían congregarse (...) refundiéndose en ellos toda la representación de aquel pueblo». Una mica més avall declara que tot el poder que aquells exercien queda refós «en las personas de bayle y regidores», com a organisme únic i absolut de govern de la vila. Al capítol 2on. manté expressament els oficials de vara per a l'exercici de les jurisdiccions, els dóna el nom de batlles i sots-batlles, i en manté el nombre preexistent. Els capítols 3er. i 4rt. especifiquen la durada dels càrrecs, així com diverses normatives de procediment per a la seva renovació.

El capítol 5è., i, per tal que batlles i regidors siguin «los más idóneos, hábiles y que fueren de mayor satisfacción en el real servicio», queden abolides totes les formes d'elecció de càrrecs: «deben cesar perpetuamente las dichas extracciones, insaculación, bolsas, así de oficios y bayles y ministros de justicia como de los demás del gobierno político», i això no obstant qualsevol concòrdia, ús o costum que hi hagués. No hi ha cap mena d'excepció. A partir d'aleshores tots els càrrecs vindran nomenat segons que s'especificarà en la mateixa disposició.

7. Les referències als diferents textos legals han estat extretes de les reproduccions contingudes en la «*Història de Catalunya*» de Jaume Sobrequés i Callicó, Ed. La Gran Enciclopedia Vasca, Bilbao, 1980.

La resta dels capítols no fa més que completar normes i detalls del funcionament de l'Ajuntament reformat. Així, el capítol 6è. disposa la denominació única de regidors per als consellers. El capítol 7è. estableix el nombre de regidors en proporció a la població, amb un màxim de set regidors. El capítol 8è. limita la durada del mandat dels regidors a un any, així com algunes normes per a la renovació. El capítol 9è. consagra el batlle com a màxima autoritat dins el municipi, d'acord amb els regidors, els quals, però, no poden reunir-se sense el concurs del batlle, com tampoc no poden fer-ho gremis i confraries. Finalment, el capítol 10è. disposa que, per als oficis i càrrecs subalterns de l'Ajuntament, caldrà consultar abans amb la Reial Audiència o al senyor de la vila, que són els que prenen la decisió final. Aquestes són les regles generals per a tots els pobles i viles del Principat.

Després hi ha un altre títol dedicat als pobles i viles de jurisdicció règia o que, essent abans baronals, han passat a la corona per confiscació. Les disposicions són poques —quatre— i senzilles: el nomenament de batlle i regidors correspon únicament i exclusiva a la Reial Audiència, en els terminis abans fixats.

El tercer títol és el més complex. Regula les eleccions de batlles i regidors a les viles baronals. Per començar, estableix una divisió entre aquells pobles on el senyor triava lliurement el batlle i regidors i aquells altres on, per concòrdia, ús o costum, el senyor es limitava a confirmar uns noms extrets o a triar d'entre aquests aquell que més li convingués. En el cas que els senyors conservessin íntegre el seu dret, el continuen exercint sense cap més obligació que donar-ne compte a la Reial Audiència per tal que aquesta doni el seu vist-i-plau. Ara bé, en aquells pobles on, per costum, els càrrecs eren extrets, el senyor no recupera el privilegi. Quan tan sols rebia el jurament dels nous elegits, la vila queda com si fos reial, i el senyor perd tota prerrogativa pel que fa al tema municipal. Quan el senyor havia de triar entre dues llistes alternatives —ambdues extretes— continua fent-ho, però les llistes, en lloc de ser extretes, són elaborades per l'Ajuntament sortint, per tal com batlle i regidors representen «todo el cuerpo de la universidad y pueblo». I, sempre, la darrera paraula la té la Reial Audiència. Pel que fa als càrrecs municipals, les formes d'elecció segueixen les mateixes regles.

El tercer text legal sobre el Règim Local és la Cèdula Reial de 13 d'octubre del 1718. La majoria dels seus articles fa referència a qüestions de protocol, molt significatives per tal com moltes són limitacions a l'anterior aparell de cerimonial, així com l'expressa referència

que es fa dels títols, nobles, hereus, cavallers, etc., la qual cosa és una mostra de la importància donada a la noblesa en la nova estructura dels municipis, en detriment dels ciutadans d'abans. D'altres, estableixen ordres d'importància, el paper del corregidor, del regidor degà, etc., tot fent referència a qüestions de detall. Finalment, a l'art. 21 es reprèn l'art. 58 del Decret de Nova Planta i es declaren abolides totes les ordenances anteriors, i es tornen a posar en vigor en tot allò que no es contradigui amb els Decrets i disposicions esmentades.

Aquestes són les normatives legals bàsiques pel que fa a la Nova Planta dels municipis. Amb quina finalitat es reformen tan a fons?

En primer lloc, cal tenir en compte la importància de la institució municipal. Encara ara és la part de l'estat, de l'administració —en el sentit més ampli de la paraula— més propera a l'administrat. Té al seu càrrec tota una colla de serveis primordials que afecten la vida quotidiana —neteja, abastaments, mercats públics—, i és l'organisme mitjançant el qual el senyor intervé en la vida pública de cada un dels pobles i viles. És en aquest darrer sentit que cal enfocar les noves disposicions. Cal tenir en compte que, als municipis catalans i, de fet, a tota la societat, la presència de l'estament nobiliari no és excessiva. Hi ha hagut tot un procés, que té el seu origen gairebé en el del municipi, de presa del poder per part d'uns estaments determinats —comerciants, artesans, petita noblesa, ciutadans honrats, etc.— d'una procedència variada i que, de cap manera, es pot comparar amb l'oligarquia castellana, la factura municipal de la qual es tracta d'exportar. I, no obstant això, o precisament per això, la monarquia borbònica necessita el suport de la noblesa, la classe que li és més propera per afinitat i per interessos. Ben significatiu és que, a la Junta de Braços del 1713, la resistència la defensen la petita noblesa i el braç popular, mentre que l'alta noblesa, totalment espanyolitzada, hi és absent.

Per tant, la reestructuració dels organismes de poder a Catalunya han de passar per un augment de la influència de l'estament nobiliari, i és aquest el sentit dels decrets anteriors. Ara bé, l'augment de poder de la noblesa es fa a través del poder del rei. Si la noblesa entra als ajuntaments, ho fa per voluntat de la Reial Audiència, no per dret propi. El poder dels nobles no és autònom, és un poder que ve de dalt cap a ells com podia anar a una altra classe. I, de fet, allí on no hi havia prou noblesa afí com per a cedir-li els llocs de govern, cal refiar-se d'uns altres elements que, en el cas altafullenc, seran els comerciants. Els qui tenien uns interessos a defensar.

Aquests són els trets fonamentals de la reforma borbònica: la uni-

formització segons el model castellà, l'aristocratització i la presència absoluta del poder reial².

EL CAS ALTAFULLENC

La situació d'Altafulla, al tombant del segle XVIII, és la d'un municipi senyorial, del marquesat de Tamarit. En aquests moments, el títol és un llinatge nou, els Montserrat, que han comprat el títol no fa ni cinquanta anys. És una vila pròspera, amb una demografia en alça —l'any 1718 tenia 728 habitants— i amb una economia sobre dos pilars —el camp i la mar— sòlids. No ha sofert directament la recent Guerra de Successió, i es troba en un bon moment.

Ara bé, pel que fa a la transformació municipal, es veu afectada com qualsevol municipi de Catalunya. Fins aleshores, tot i tractar-se d'un municipi senyorial, veia nomenats els seus representants a l'Ajuntament mitjançant extracció, pràctica, per altra banda, molt extesa a tot el Principat. Als primers registres de la Reial Audiència trobem la nota següent: «El lugar de Altafulla es de la marquesa de Tamarit³, con la eleccion de bayle que se ha hecho a favor de Ramon Franques sugeto habil y capaz, el pueblo havia los varados por extracción. Tiene 85 casas y le corresponden tres regidores»⁴. Cal dir que el nombre de regidors és equivocat, car en corresponen quatre.

Així, doncs, i segons el que ja hem vist, l'elecció queda a mans de l'antic Ajuntament, del qual no tenim les dades. Aquest presenta dos noms diferents per cada lloc a cobrir a la consideració de la marquesa, i la Reial Audiència dóna el vist-i-plau a la llista escollida.

Aquesta circumstància d'un Ajuntament que se succeeix a sí mateix dóna lloc a la possibilitat que una petita oligarquia, sorgida a partir de la primera corporació, i amb uns interessos molt concrets, copi l'Ajuntament o, si més no, els càrrecs més importants de batlle, sotsbatlle i regidor degà. A l'ensem, la presència municipal els és un

2. Per a una major informació, vegeu: MERCADER RIBA, Joan: *Felip Vè i Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1968. *La transformació dels municipis catalans en temps de Felip Vè*, Rafael Dalmau editor, Barcelona, 1963. *Els Capitans Generals*, Ed. Vicens Vives, Barcelona, 1980². NADAL FARRERAS, Joaquim: *L'Onze de Setembre i el centralisme borbònic*, Dopesa, Barcelona, 1977. VILAR, Pierre: *Catalunya dins l'Espanya moderna*, Edicions 62, Barcelona, 1973.

3. En aquells moments (1718), Gertrudis de Montserrat i Vives, filla del primer marquès Francesc de Montserrat i Vives.

4. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Reial Audiència, registre 184.

avantatge per a refermar encara més la situació que els permet convertir-se en els dirigents del poble.

Veiem quina és la relació dels ocupants de l'Ajuntament altafullenc al llarg del segle XVIII.

RELACIÓ DELS AJUNTAMENTS D'ALTAFULLA (1718-1800)⁵

Any 1718

Batlle

Ramon Franquès

Regidors

1er. Joan Gallart

2on. Jaume Puig

3er. Josep Aguader

4rt. Joan Soler i Llagostera

Any 1720

Regidors

1er. Miquel Soler⁶

2on. Josep Plana i Solsona

3er. Joan Foguet

4rt. Isidre Boronat

Any 1721

Batlle

Josep Foguet

Sots-batlle

Jaume Soler

5. ACA. Reial Audiència, registres 183, 184, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, per al període 1718-1745. Per al 1749-1800, extrets de ROVIRA i GÓMEZ, Salvador-Joan: *Los Comerciantes de Altafulla*, tesi de llicenciatura inèdita. Barcelona, 1974. Pel que fa a la relació, cal fer constar que, en moltes ocasions, l'ocupació del batlle, sots-batlle o regidor no constava als registres. Malgrat això, i per registres posteriors, hem aconseguit una relació força aproximada a efectes estadístics. Anotem també que, fins el 1735, no es regularitzen les renovacions, i encara no del tot. Fins aleshores són freqüents les vacants.

6. El 28-1-1721 se'l canvia per Pere Joan Plana. Aquest individu ocupa nou càrrecs entre el 1718 i el 1745, cosa que fa pensar si no seria un destacat botifler. En tot cas, el substituït, Miquel Soler, no torna a aparèixer, com si hagués estat depurat. El que no s'explica és el termini de vuit mesos entre l'un i l'altre.

Any 1722

Regidors

- 1er. Sebastià Clot
- 2on. Joan Lloberas
- 3er. Josep Virgili
- 4rt. Pere Aguader

Any 1723

Regidors

- 1er. Pere Soler
- 2on. Josep Martí
- 3er. Joan Soler i Llagostera
- 4rt. Josep Clot, sastre

Any 1724

Batlle

Joan Soler i Bellver

Sots-batlle

Pere Soler

Regidors

- 1er. Josep Foguet, pagès
- 2on. Josep Pere Solsona
- 3er. Josep Molas
- 4rt. Joan Soler i Gallart

Any 1725

Regidors

- 1er. Olaguer Gatell
- 2on. Joan Foguet
- 3er. Josep Guasch
- 4rt. Isidre Boronat

Any 1726

Batlle

Pere Soler

Sots-batlle

Jaume Soler

Regidors

- 1er. Sebastià Clot
- 2on. Josep Aguader
- 3er. Jaume Planas
- 4rt. Joan Rius

Any 1727

Regidors

- 1er. Pere Joan Plana, pagès
- 2on. Joan Soler i Gallart, mariner
- 3er. Josep Clot, sastre
- 4rt. Pere Aguader, traginer

Any 1728

Regidors

- 1er. Joan Soler i Bellver, pagès
- 2on. Josep Plana i Solsona, pagès
- 3er. Josep Virgili, pagès
- 4rt. Joan Rius i Gatell, mariner

Any 1729

Regidors

- 1er. Sebastià Clot
- 2on. Josep Molas
- 3er. Josep Guasch, pagès
- 4rt. Josep Rovira, sastre

Any 1730

Regidors

- 1er. Pere Soler, pagès
- 2on. Jaume Rius, sastre
- 3er. Pere Aguader, traginer
- 4rt. Joan Vives, pagès

Any 1731

Batlle

Josep Plana i Solsona

Sots-batlle

Joan Rius, pagès

Regidors

1er. Josep Foguet, pagès⁷

2on. Joan Alberas

3er. Josep Clot, sastre

4rt. Isidre Boronat, pescador

Any 1732

Batlle

Pere Soler

Regidors

1er. Joan Foguet

2on. Josep Virgili i Feliu

3er. Pau Llagostera

4rt. Pere Rius, pescador

Any 1733

Regidors

1er. Josep Plana i Solsona, pagès

2on. Josep Martí, pagès

3er. Jaume Pijoan i Rabassa, pescador

4rt. Hug Camps, mariner

Any 1734

Regidors

1er. Pere Joan Plana i Franch, pagès

2on. Josep Aguader, pagès

3er. Isidre Boronat, pescador

4rt. Andreu Dalmau, pagès

7. El 2-3-1731 se'l canvia per Pere Joan Plana. Josep Foguet, que ja havia estat regidor el 1724, no torna a aparèixer. La substitució es fa vint dies després del nomenament.

Any 1735

Regidors

- 1er. Jaume Soler, pagès
- 2on. Joan Foguet, pagès
- 3er. Josep Molas, pagès
- 4rt. Josep Garcia, pagès

Any 1736

Batlle

Josep Clot

Sots-batlle

Pau Pijoan

Regidors

- 1er. Josep Plana
- 2on. Joan Rius, pagès
- 3er. Joan Jaume Pijoan
- 4rt. Josep Rabassa, pagès

Any 1737

Batlle

Joan Soler i Gallart

Regidors

- 1er. Olaguer Gatell⁸
- 2on. Josep Martí, pagès
- 3er. Pere Llagostera, pagès
- 4rt. Martí Puig, pescador

Any 1738

Regidors

- 1er. Pere Soler, pagès
- 2on. Josep Molas, pagès
- 3er. Joan Puig, mariner⁹
- 4rt. Francesc Baradat, mariner

8. El 21-2-1737 se'l canvia per Pere Joan Plana, deu dies després del nomenament.

9. El 8-2-1738 se'l canvia per Josep Garcia, pagès, el qual repetirà el 1739 i el 1742, pare del comerciant Manuel Garcia i Molas. Joan Puig no torna a sortir.

Any 1739

Batlle

Josep Clot i Llagostera, pagès

Sots-batlle

Josep Garcia, pagès

Regidors

1er. Sebastià Clot, pagès

2on. Josep Virgili, pagès

3er. Andreu Dalmau, pagès

4rt. Pere Gatell, pagès

Any 1740

Regidors

1er. Pere Joan Plana, pagès

2on. Joan Foguet

3er. Josep Buyreu, pagès

4rt. Manuel Garcia, pagès

Any 1741

Batlle

Joan Barramborri, mercant

Sots-batlle

Miquel Gatell, pagès

Regidors

1er. Josep Comajuncosa, metge

2on. Joan Vives

3er. Josep Guasch

4rt. Joan Pijoan

Any 1742

Regidors

1er. Josep Maror, pagès

2on. Josep Garcia, pagès

3er. Martí Rius, pescador

4rt. Joan Aguader, pagès

Any 1743

Batlle

Pere Joan Plana, pagès

Sots-batlle:

Rafael Martí, pagès

Regidors

1er. Pere Joan Plana, pagès ¹⁰

2on. Josep Molas, pagès

3er. Andreu Dalmau, pagès

4rt. Pau Pijoan, mariner ¹¹

Any 1744

Regidors

1er. Joan Rius

2on. Miquel Gatell, pagès ¹²

3er. Pere Gatell, pagès

4rt. Isidre Manyé, pagès

Any 1745

Batlle

Jaume Pijoan, negociant

Sots-batlle

Miquel Gatell, pagès

Regidors

1er. Olaguer Gatell, pagès

2on. Josep Clot, sastre ¹³

3er. Macià Molas, sastre

4rt. Isidre Llorens

10. Atès que és nomenat batlle, el 14-1-1743 és substituït per Bertomeu Clot, boticari. Sembla haver-hi molt d'interès en col·locar Pere Joan Plana dins el consistori.

11. Sense cap mena d'explicació se'l canvia per Francesc Baldrich, ferrer, pare de Jaume Balrriach —també ferrer— que també serà regidor. Francesc Baldrich arribarà a ser batlle.

12. És canviat, per Manuel Garcia, sense cap explicació. L'any següent, però, serà sost-batlle.

13. Sense explicació ni data es veu substituït per Jaume Pijoan, pescador. Ambdós noms són tatxats i substituïts per Martí Rius, pescador. Finalment, aquest és canviat, el 9-2-1745, per Josep Gatell, pagès.

Any 1749

Batlle

Joan Vives, pagès

Sots-batlle

Miquel Gatell, pagès

Regidors

- 1er. Jaume Pijoan, comerciant
- 2on. Manuel Garcia i Alegret, comerciant
- 3er. Josep Buyreu, pagès
- 4rt. Pau Rius, teixidor

Any 1750

Batlle

Joan Vives, pagès

Sots-batlle

Miquel Gatell, pagès

Regidors

- 1er. Joan Soler i Gallart, comerciant
- 2on. Pere Joan Plana i Rafecas, pagès
- 3er. Josep Ximenis, espardenyer
- 4rt. Josep Clot, sastre

Any 1751

Batlle

Josep Garcia i Alegret, comerciant

Sots-batlle

Bertomeu Clot, apotecari

Regidors

- 1er. Pau Pijoan, comerciant
- 2on. Antoni Camps, comerciant
- 3er. Pere Gatell, pagès
- 4rt. Pere Aguader, pagès

Any 1752

Batlle

Josep Garcia i Alegret, comerciant

Sots-batlle

Bertomeu Clot, apotecari

Regidors

1er. Josep Gatell, pagès

2on. Francesc Baldrich, ferrer

3er. Joan Soler i Soler, comerciant

4rt. Josep Ballester, pagès

Any 1753

Batlle

Joan Rius i Millé, comerciant

Sots-batlle

Josep Buyreu, pagès

Regidors

1er. Jaume Pijoan, comerciant

2on. Joan Aguader, pagès

3er. Josep Ximenis, espartenyer

4rt. Macià Molas, sastre

Any 1754

Batlle

Joan Rius i Millé, comerciant

Sots-batlle

Josep Buyreu, pagès

Regidors

1er. Pere Joan Plana i Rafecas, pagès

2on. Antoni Camps, mariner

3er. Joan Garcia, pagès

4rt. Pau Rius, teixidor

Any 1755

Batlle

Pau Pijoan, comerciant

Sots-batlle

Martí Rius, pagès

Regidors

- 1er. Joan Soler i Gallart, comerciant
- 2on. Francesc Pijoan Martí, pagès
- 3er. Joan Pijoan Lloveras, pagès
- 4rt. Josep Clot, sastre

Any 1756

Batlle

Pau Pijoan, comerciant

Sots-batlle

Martí Rius, pagès

Regidors

- 1er. Joan Vives, pagès
- 2on. Joan Foguet, pagès
- 3er. Josep Buyreu, pagès
- 4rt. Isidre Llorens, pagès

Any 1757

Batlle

Jaume Pijoan, comerciant

Sots-batlle

Tomàs Vives, comerciant

Regidors

- 1er. Joan Rius i Millé, comerciant
- 2on. Joan Aguader, pagès
- 3er. Pau Rius, teixidor
- 4rt. Jaume Llagostera, pagès

Any 1758

Batlle

Jaume Pijoan, comerciant

Sots-batlle

Tomàs Vives, comerciant

Regidors

- 1er. Bertomeu Clot, apotecari
- 2on. Antoni Camps, comerciant
- 3er. Pau Dalmau, pagès
- 4rt. Josep Molas, sastre

Any 1759

Batlle

Joan Soler i Gallart, comerciant

Sots-batlle

Martí Rius, pagès

Regidors

- 1er. Pere Joan Plana, pagès
- 2on. Francesc Pijoan, pagès
- 3er. Josep Clot, sastre
- 4rt. Isidre Manyé, pagès

Any 1760

Batlle

Joan Soler i Gallart, comerciant

Sots-batlle

Martí Rius, pagès

Regidors

- 1er. Pau Pijoan, comerciant
- 2on. Josep Gatell, pagès
- 3er. Joan Garcia, comerciant
- 4rt. Francesc Marquès, pagès

Any 1761

Batlle

Pau Pijoan, comerciant

Sots-batlle

Josép Plana, comerciant

Regidors

- 1er. Jaume Pijoan, comerciant
- 2on. Pau Dalmau, pagès
- 3er. Pau Rius, teixidor
- 4rt. Francesc Baldrich, ferrer

Sindic personer

Antoni Martí i Gatell, comerciant

Any 1762

Batlle

Pau Pijoan, comerciant

Sots-batlle

Josep Plana, comerciant

Regidors

- 1er. Joan Soler i Gallart, pagès
- 2on. Francesc Pijoan, pagès
- 3er. Josep Clot, sastre
- 4rt. Pere Molas

Any 1763

Regidors

- 1er. Tomàs Vives, comerciant
- 2on. Joan Foguet, pagès
- 3er. Josep Buyreu, pagès
- 4rt. Jaume Llagostera, pagès

Any 1764

Regidors

- 1er. Joan Soler i Gallart, comerciant
- 2on. Pau Dalmau, pagès
- 3er. Jaume Garcia, pagès
- 4rt. Francesc Baldrich, ferrer

Sindic personer:

Pau Pijoan, comerciant

Any 1765

Regidors

- 1er. Josep Gatell, pagès
- 2on. Francesc Pijoan, pagès
- 3er. Pau Rius, teixidor
- 4rt. Isidre Llorens, pagès

Any 1766

Regidors

- 1er. Pau Pijoan, comerciant
- 2on. Joan Foguet, pagès
- 3er. Joan Garcia, comerciant
- 4rt. Josep Segur, teixidor

Any 1767

Regidors

- 1er. Josep Plana i Martí, comerciant
- 2on. Josep Clot, sastre
- 3er. Francesc Baldrich, ferrer
- 4rt. Jaume Llagostera, pagès

Any 1768

Regidors

- 1er. Josep Gatell, pagès
- 2on. Pau Dalmau, pagès
- 3er. Josep Capestany, comerciant
- 4rt. Marià Besora, fuster

Any 1769

Batlle

Joan Soler i Soler, comerciant

Regidors

- 1er. Josep Garcia i Alegret, comerciant
- 2on. Joan Gallart, pagès
- 3er. Marià Rius
- 4rt. Josep Ballester, pagès

Any 1770

Batlle

Joan Soler i Soler, comerciant

Regidors

1er. Francesc Esteve, comerciant

2on. Francesc Pijoan

3er. Josep Plana

4rt. Francesc Baldrich, ferrer

Sindic personer

Sebastià Rabassa

Any 1771

Regidors

1er. Josep Gatell, pagès

2on. Manuel Garcia i Alegret, comerciant

3er. Pau Rius, teixidor

4rt. Joan Camps, fuster

Any 1772

Regidors

1er. Joan Soler i Soler, comerciant

2on. Josep Capestany, comerciant

3er. Josep Buireu, pagès

4rt. Josep Ballester, pagès

Any 1773

Regidors

1er. Tomàs Vives, comerciant

2on. Francesc Pijoan, pagès

3er. Francesc Baldrich, ferrer

4rt. Antoni Ximenis, pagès

Any 1774

Regidors

1er. Pau Dalmau, pagès

2on. Josep Batlle, manobre

3er. Salvador Molas, pagès

4rt. Lluís Suñer, fuster

Any 1775

Batlle

Tomàs Vives, comerciant

Sots-batlle

Francesc Baldrich, ferrer

Regidors

1er. Josep Garcia i Alegret, comerciant

2on. Joan Camps, fuster

3er. Josep Buyreu, pagès

4rt. Andreu Guasch, pagès

Any 1776

Batlle

Tomàs Vives, comerciant

Sots-batlle

Francesc Baldrich, ferrer

Regidors

1er. Josep Plana, comerciant

2on. Pau Torrella, manescal

3er. Isidre Llorens, pagès

4rt. Antoni Ximenis, pagès

Any 1777

Batlle

Joan Soler i Soler, comerciant

Sots-batlle

Salvador Molas, pagès

Regidors

1er. Joan Esteve, comerciant

2on. Josep Garcia i Palau, comerciant

3er. Matias Basora, fuster

4rt. Manuel Argilaguet, comerciant

Any 1778

Batlle

Joan Soler i Soler, comerciant

Sots-batlle

Salvador Molas, pagès

Regidors

1er. Pau Dalmau, pagès

2on. Josep Gatell, pagès

3er. Francesc Baldrich, ferrer

4rt. Andreu Guasch, pagès

Síndic personer:

Pau Dalmau

Any 1779

Batlle

Joan Gallart, pagès

Sots-batlle

Josep Ballester, pagès

Regidors

1er. Joan Camps, fuster

2on. Jaume Espina, comerciant

3er. Baltasar Pijoan (major), comerciant

4rt. Josep Ivern, manobre

Any 1780

Batlle

Joan Gallart, pagès

Sots-batlle

Josep Ballester, pagès

Regidors

1er. Joan Soler i Soler, comerciant

2on. Pau Torrellas, manescal

3er. Pere Molas, traginer

4rt. Manuel Argilagué, comerciant

Diputat

Josep Lloberas

Any 1781

Batlle

Francesc Baldrich, ferrer

Sots-batlle

Josep Ballester, pagès

Regidors

1er. Pere Dalmau i Gatell, pagès

2on. Josep Batlle, manobre

3er. Francesc Pijoan, pagès

4rt. Marià Camps, fuster

Any 1782

Batlle

Francesc Baldrich, ferrer

Sots-batlle

Josep Ballester, pagès

Regidors

1er. Josep Ivern, manobre

2on. Rafael Gatell

3er. Joan Garcia i Alegret, comerciant

4rt. Joan Bellver, pagès

Any 1783

Batlle

Pau Pijoan, comerciant

Sots-batlle

Pere Molas (major)

Regidors

1er. Salvador Molas, pagès

2on. Pau Torrellas, manescal

3er. Jaume Pijoan i Buyreu

4rt. Pau Marquès, pagès

Sindic personer

Joan Gallart

Diputat

Isidre Boronat

Any 1784

Batlle

Pau Pijoan, comerciant

Sots-batlle

Pere Molas (Major)

Regidors

1er. Manuel Garcia i Alegret, comerciant

2on. Pere Marquès, comerciant

3er. Josep Ballester, pagès

4rt. Isidre Manyé, pagès

Sindic personer

Joan Camps

Diputat

Josep Pijoan i Valadó

Any 1785

Batlle

Pere Dalmau, pagès

Sots-batlle

Josep Vallvé, manobre

Regidors

1er. Josep Plana i Llagostera

2on. Josep Ivern, manobre

3er. Joan Bellver, pagès

4rt. Josep Febrer, boter

Sindic personer

Joan Gallart

Diputats

Josep Pijoan

Josep Gatell

Any 1786

Batlle

Pere Dalmau, pagès

Sots-batlle

Josep Vallvé, manobre

Regidors

1er. Joan Camps, fuster

2on. Pere Molas, comerciant

3er. Isidre Boronat, pagès

4rt. Josep Clot (menor), sastre

Any 1787

Batlle

Josep Garcia i Alegret, comerciant

Sots-batlle

Isidre Llorens, pagès

Regidors

1er. Pere Marquès, comerciant

2on. Josep Buyreu, pagès

3er. Martí Rius, sastre

4rt. Josep Segur, teixidor

Any 1788

Batlle

Josep Garcia i Alegret, comerciant

Sots-batlle

Isidre Llorens, pagès

Regidors

1er. Josep Gatell, pagès

2on. Ramon Grau, comerciant

3er. Marià Camps, fuster

4rt. Miquel Garcia, confiter

Any 1789

Batlle

Josep Capestany, comerciant

Sots-batlle

Baltasar Pijoan, comerciant

Regidors

- 1er. Josep Baradat, matriculat
- 2on. Ramon Alomà, comerciant
- 3er. Manuel Argilaguet, comerciant
- 4rt. Jaume Baldrich, ferrer

Sindic personer

Jaume Espina

Diputats

Josep Batlle
Josep Ivern

Any 1790

Batlle

Josep Capestany, comerciant

Sots-batlle

Baltasar Pijoan, comerciant

Regidors

- 1er. Antoni Roquer
- 2on. Josep Febrer, boter
- 3er. Andreu Ballester, pagès
- 4rt. Andreu Guasch (menor), pagès

Any 1791

Batlle

Josep Gatell (menor), pagès

Sots-batlle

Rafael Magrinyà, forner

Regidors

- 1er. Josep Batlle, sastre
- 2on. Francesc Pijoan, pagès
- 3er. Joan Gallart, pagès
- 4rt. Joan Soler, sabater

Sindic personer

Joan Camps

Diputat

Josep Buyreu

Any 1792

Batlle

Josep Gatell (menor), pagès

Sots-batlle

Rafael Magrinyà, forner

Regidors

1er. Dr. Joan Gatell i Martí, hisendat

2on. Marià Camps, fuster

3er. Miquel Garcia, confiter

4rt. Francesc Sendra, teixidor

Any 1793

Batlle

Ramon Alomà, comerciant

Sots-batlle

Jaume Baldrich, ferrer

Regidors

1er. Jaume Espina, comerciant

2on. Josep Febrer, boter

3er. Josep Oller, comerciant

4rt. Macià Molas, sastre

Any 1794

Batlle

Ramon Alomà, comerciant

Sots-batlle

Jaume Baldrich, ferrer

Regidors

1er. Joan Esteve i Soler, comerciant

2on. Jaume Pijoan i Buyreu, pagès

3er. Josep Clot, sastre

4rt. Andreu Ballester, pagès

Sindic personer:

Josep Gatell

Diputats

Josep Plana
Jaume Marquès

Any 1795

Batlle

Joan Antoni Garcia, majordom

Sots-batlle

Francesc Batlle, manobre

Regidors

1er. Josep Capestany i Marquès, comerciant

2on. Joan Garcia i Alegret, comerciant

3er. Martí Rius, sastre

4rt. Pere Segalà, traginer

Síndic personer

Josep Batlle

Diputats

Josep Vidal

Isidre Boronat

Any 1796

Batlle

Joan Antoni Garcia, majordom

Sots-batlle

Francesc Batlle, manobre

Regidors

1er. Ramon Grau, comerciant

2on. Pau Riambau

3er. Andreu Guasch, pagès

4rt. Jaume Llagostera, comerciant

Síndic personer

Marià Camps

Diputats

Pau Dalmau

Marià Molas

Any 1797

Batlle

Ramon Alomà, comerciant

Sots-batlle

Jaume Baldrich, ferrer

Regidors

1er. Josep Batlle, sastre

2on. Joan Gallart, pagès

3er. Pere Aguader, pagès

4rt. Pere Molas, pagès

Any 1798

Batlle

Ramon Alomà, comerciant

Sots-batlle

Jaume Baldrich, ferrer

Regidors

1er. Joan Camps, fuster

2on. Manuel Argilaguè, comerciant

3er. Miquel Garcia, confiter

4rt. Joan Salvat, pagès

Any 1799

Batlle

Ramon Grau, comerciant

Sots-batlle

Josèp Torrellas

Regidors

1er. Pere Marquès i Aguader, comerciant

2on. Joan Baradat, comerciant

3er. Josep Clot, sastre

4rt. Pere Sagalà, pagès

Any 1800

Batlle

Ramon Grau, comerciant

Sots-batlle

Josep Torrellas

Regidors

1er. Josep Gatell, pagès

2on. Jaume Baldrich, ferrer

3er. Andreu Ballester, pagès

4rt. Francesc Batlle, manobre

Sindic personer

Jaume Capestany i Marquès

Diputats

Mateu Barba

Jaume Marquès

A primer cop d'ull, ja es pot veure que molts noms es repeteixen. A més a més, cal comptar amb els que mantenen un cert vincle familiar, vincle que, de vegades, ens és desconegut. Pel que fa a l'existència d'un grup concret que se succeeix a si mateix dins l'Ajuntament, no pot haver-hi cap mena de dubte. Un molt reduït tant per cent de la població altafullenca masculina constitueix un grup majoritari dins el govern municipal, amb noms que molts cops es repeteixen. Així, trobem que, entre el 1718 i el 1745, Pere Joan Plana, pagès, ocupa vuit càrrecs municipals (set vegades regidor degà i una batlle), Sebastià Clot, és quatre vegades regidor degà, hi ha disset Soler amb càrrec, vuit Gatell diversos, etc.

Ara bé, aquesta oligarquia local no respon exclusivament, ni de bon tros, a criteris familiars, sinó a d'altres. Professionalment, la distribució de càrrecs és la que s'especifica al quadre núm. 1. La importància de la pagesia és evident entre tots el càrrecs municipals, juntament amb la dels comerciants. Ara bé, cal tenir en compte que, sota l'epígraf de pagesos, cal veure-hi molts cops veritables hisendats, com ara Olaquer Gatell, cap de la família Gatell¹⁴ que, regidor degà el 1725, el 1737 i el 1745, consta sempre com a pagès. Per altra banda, pagesos d'una època passen, uns anys després, a qualificar-se de comerciants. És a dir, que podem considerar una bona part dels pagesos com a comerciants. Si fem la mateixa distribució que hem fet abans

14. Pel que fa a la família Gatell, vegeu ROVIRA i GÓMEZ, Salvador-J.: «Aproximació al coneixement d'en Joaquim Gatell i Folch», Grup de Recerques d'Altafulla, 1976.

QUADRE I

DISTRIBUCIÓ DELS CÀRRECS MUNICIPALS A ALTAFULLA (1718-1800)

	Quantitat	Percentatge
<i>Batllles</i>		
Pagesos	14	42,42 %
Comerciants	17	51,52 %
Matriculats	1	3,00 %
Majordom del marquès	1	3,00 %
	33	
<i>Sots-batllles</i>		
Pagesos	15	51,72 %
Comerciants	4	13,79 %
Artesans	8	27,58 %
Matriculats	2	6,89 %
	29	
<i>Regidors degans</i>		
Pagesos	42	51,21 %
Comerciants	28	34,14 %
Artesans	11	13,41 %
Metge	1	1,21 %
	82	
<i>Regidors en general</i>		
Pagesos	164	51,25 %
Comerciants	54	16,87 %
Artesans	79	24,68 %
Matriculats	22	6,87 %
Metge	1	0,31 %
	320	

amb els càrrecs municipals, però limitant-la al període 1740-1800 (és a partir del 1740, si fa o no fa, que dona els seus fruits la reconstitució catalana de principis del XVIII) ens donarà uns resultats ben significatius: en aquest període, els comerciants són batllles dos cops de

QUADRE 2

DISTRIBUCIÓ DELS CÀRRECS MUNICIPALS A ALTAFULLA (1741-1800)

	Quantitat	Percentatge
<i>Batlles</i>		
Comerciants	17	70,83 %
Pagesos	6	25,00 %
Majordom del marquès	1	4,16 %
	24	
<i>Sots-batlles</i>		
Comerciants	4	17,39 %
Pagesos	11	47,82 %
Artesans	8	34,78 %
	23	
<i>Regidors degans</i>		
Comerciants	28	47,45 %
Pagesos	19	32,20 %
Artesans	11	18,64 %
Metge	1	1,69 %
	59	
<i>Regidors en general</i>		
Comerciants	54	23,07 %
Pagesos	100	42,73 %
Artesans	69	24,48 %
Matriculats	8	3,41 %
Traginers	2	0,85 %
Metge	1	0,42 %
	234	

cada tres, sots-batlles un cop de cada sis (és el càrrec menys ocupat), regidors degans, un cop de cada dos, i regidors en general, un cop de cada quatre. Ocupen setanta-cinc dels dos-cents-vuitanta-un càrrecs municipals, un 26,69 %, i sempre els més importants. Si tenim en compte que representen un 7 % de la població activa masculina, és ben evident que la sobrerrepresentació és un fet.

Pel que fa al període de 1718-1740, poder dir que ja anuncia el que vindrà. La distribució és la que segueix:

<i>Batlles</i>	Q.	<i>Sots-batlles</i>	Q.	<i>Regidors degans</i>	Q.
Pagesos	8	Pagesos	4	Pagesos	23
Mariner	1	Mariners	2	Altres	—
	<u>9</u>		<u>6</u>		<u>23</u>

Però, com ja hem avançat abans, tot i que els pagesos són el grup majoritari, cal tenir en compte els que, més tard, són comerciants o bé que tenen una relació molt directa amb els comerciants. Així, Joan Soler i Bellver, pagès, batlle el 1724, és germà de Pere Soler i Bellver, comerciant i un dels homes més ben situats d'Altafulla. D'altres —Soler, Plana— són cognoms que trobem més tard molt estesos com a comerciants. Entre els sots-batlles, la relació encara és més clara. Jaume Soler, sots-batlle el 1721, és molt possiblement germà del comerciant Pere Soler Bellver. Joan Rius, sots-batlle el 1731, és pare d'Antoni Rius i Alegret, comerciant. I Josep Garcia, sots-batlle el 1739, és pare de Josep Garcia i Alegret, comerciant. Tots ells consten com a pagesos.

Pel que fa a la gent de mar —matriculats— també força presents, es produeix el mateix cas que amb els pagesos. Joan Soler Gallart, mariner i batlle el 1737, consta com a comerciant a partir del 1751. Pau Pijoan, mariner, sots-batlle el 1735, és possiblement pare del comerciant Pau Pijoan i Rius.

La relació entre una generació i l'altra és més que evident.

Cal fer esment també de dues institucions, el síndic personer i el diputat del comú, que fan la seva aparició a Altafulla el 1761 i el 1783, respectivament. Es tracta d'uns personatges establerts per tal de corregir els desajustaments entre la realitat de cada poble i el seu Ajuntament, posats en evidència després dels anys de funcionament de l'Ajuntament de la Nova Planta. Ambdós són elegits pels caps de casa, i tenen per missió fiscalitzar la tasca dels regidors. Ara bé, l'origen d'aquests conflictes cal cercar-lo en l'esclerotització general que havia produït la Nova Planta, apartant les minories dinàmiques —austacistes, que ja comencen a despuntar a les darreries del xvii— dels Ajuntaments. En el cas altafullenc, això no és així, car ja hem vist com la minoria dinàmica la constitueixen els comerciants, i aquests són molt ben situats dins el govern municipal. Per altra banda, també van ocupar més d'un cop ambdós càrrecs. El de síndic personer l'ocu-

pen cinc vegades de tretze (un 38,46 %) ¹⁵, mentre que el de diputat del comú l'ocupen, almenys, quatre vegades de quinze (un 22,66 %) ¹⁶. Això ens demostra que la minoria més dinàmica d'Altafulla en la 2.ª meitat del segle XVIII són els comerciants, les persones preparades per a ocupar els càrrecs i, alhora, amb interès per a ocupar-los ¹⁷.

CLOENDA

L'existència d'un grup reduït que, aprofitant la situació legal, s'installa a l'Ajuntament, és més que evident. L'oligarquia comerciant és present a l'Ajuntament des del mateix moment en què podem començar a parlar dels comerciants com a grup social ben definit (cap el 1740). Per altra banda, la presència a l'Ajuntament els ajuda a vigilar els seus interessos i a fer-se valdre com la minoria més activa d'Altafulla. Els orígens d'aquesta minoria, però, cal cercar-los, també, en les generacions anteriors. Si la generació del 1740-1760 va poder protagonitzar l'arrencada i situar el seu grup social com el capdavanter d'Altafulla durant tot el segle XVIII, és, en part, gràcies a l'excellent situació en què es trobaven, fruit del treball dels pares, una generació el nom de la qual podria ser la generació de la preparació, per tal com són els que realitzen l'esforç que cal per a produir l'acumulació de capital necessària. La presència d'aquests homes dins l'Ajuntament és significativa per tal com demostra que, més que d'una nova oligarquia, la dels comerciants, es tracta d'una transformació en les activitats d'un grup que ja abans estava molt ben situat.

Un cas apart és el dels Gatell, l'aristocràcia local. Entre el 1718 i el 1800 ocupen vint-i-tres càrrecs municipals (inclosos els de síndic personer i de diputat del comú). Entre ells hi ha Olaquer Gatell, cap de casa, cosa que demostra la identificació d'interessos a tres bandes: marquès, que és qui fa els nomenaments; oligarquia anterior a la Nova Planta ¹⁸, que es manté ben situada; oligarquia nova, els comerciants, que dominen la vida institucional.

15. Són: Antoni Martí i Gatell (1761), Pau Pijoan (1764), Jaume Espina (1789), Josep Batlle (1795) i Jaume Capestany (1800).

16. Són: Josep Pijoan (1784 i 1785), Josep Batlle (1789) i Mateu Barba (1800).

17. Pel que fa als comerciants d'Altafulla, vegeu ROVIRA I GÓMEZ, Salvador-Joan: «Los comerciantes de Altafulla (2.ª mitad del siglo XVIII)», dins *Estudis Altafullencs* 2, Altafulla, 1978, pp. 29-92.

18. Cal tenir en compte que Joan Gatell, pare d'Olaquer Gatell, fou batlle d'Altafulla el 1669 i el 1702, sempre del braç nobiliari.

Un perfecte encaix entre la nova situació i la vella. Hi ha un aprofitament total de les possibilitats que brinda la institució municipal i el seu funcionament, tal com ho demostra el fet que, fins i tot, els càrrecs d'elecció són ocupats força vegades pels comerciants. Una classe amb imaginació, dinàmica, que directament o indirecta té el primer paper dins Altafulla i el seu Ajuntament durant tot el segle XVIII.

Robert CASADEVALL I CAMPS